

Sverige i EU: öppna gränser och vardagsnytta

Berättelse

Ett historiskt ja

Sverige är medlem i EU, Europeiska unionen, sedan den 1 januari 1995. Samma dag blev också Finland och Österrike medlemmar. EU är ett samarbete mellan länder i Europa, och i dag är 27 länder med (siffran gäller 2026). För den som är ny i Sverige kan EU verka som något stort och avlägset, men det påverkar faktiskt mycket i den vanliga vardagen – när man reser, jobbar och handlar.

Innan Sverige gick med fick folket säga sin mening i en rådgivande folkomröstning den 13 november 1994. Då röstade 52,3 procent ja och 46,8 procent nej. Många var engagerade i frågan, och valdeltagandet var högt, ungefär 83 procent. Att omröstningen var rådgivande betyder att resultatet inte var bindande, utan gav råd till riksdagen. Eftersom ja-sidan vann blev Sverige medlem året därpå.

Att resa, jobba och studera fritt

Den fördel som många märker tydligast är den fria rörligheten. Som medborgare i ett EU- eller EES-land, eller i Schweiz, har man rätt att resa, bo, studera och arbeta i ett annat sådant land utan att söka arbets- eller uppehållstillstånd. Det betyder att man kan ta ett jobb i ett grannland eller läsa en termin på ett universitet i ett annat EU-land på ett mycket enklare sätt än om man flyttar till ett land utanför EU.

Den som flyttar till Sverige från ett EU-land och stannar längre än tre månader bör registrera sig hos Skatteverket. Reglerna kan dock skilja sig åt och ändras över tid, så det är alltid klokt att kontrollera de aktuella reglerna direkt hos Skatteverket.

Resor utan gränskontroll – oftast

Sverige är dessutom med i Schengensamarbetet sedan den 25 mars 2001, tillsammans med de övriga nordiska länderna. Det innebär att man oftast kan resa mellan många europeiska länder utan kontroll vid gränsen. Men man ska ändå alltid ha med sig en giltig id-handling, till exempel pass eller nationellt id-kort, eftersom gränskontroller ibland kan införas tillfälligt. Det är alltså en förenkling att säga att man “aldrig behöver pass” inom Schengen.

Vård när du är på resa

Bli man sjuk under en resa i ett annat EU-land kan det europeiska sjukförsäkringskortet, oftast kallat EU-kortet, vara till hjälp. Med kortet kan man få nödvändig vård under en tillfällig vistelse i ett annat EU-land, samt i Island, Liechtenstein, Norge, Schweiz och Storbritannien. Kortet är gratis och beställs från Försäkringskassan. Det är bra att ha med, men man bör i förväg ta reda på vad kortet faktiskt täcker, för reglerna kan ändras. Hos Försäkringskassan finns de aktuella reglerna.

Kronor, inte euro

En sak skiljer Sverige från många andra medlemsländer: valutan. Många EU-länder använder euro, men Sverige har kvar den svenska kronan. I en folkomröstning den 14 september 2003 röstade en majoritet, 55,9 procent, nej till att införa euron. Den omröstningen var också rådgivande. Sverige har därför hittills inte bytt valuta, vilket betyder att man oftast behöver växla pengar när man reser till ett euroland. Frågan om euro eller krona är politiskt omdiskuterad, och här konstaterar vi bara hur det ser ut i dag, utan att säga om det ena eller andra är bättre.

Att vara med och bestämma

EU handlar inte bara om rättigheter, utan också om att kunna påverka. Vart femte år väljer medborgarna i EU vilka som ska sitta i Europaparlamentet. Sverige har 21 av totalt 720 platser (siffrorna gäller 2026), och det senaste valet hölls 2024. Genom att rösta i EU-valet kan vanliga människor vara med och bestämma vilka frågor som ska drivas på EU-nivå. Antalet platser kan dock ändras vid framtida val, så det är alltid bra att kontrollera de senaste siffrorna. Efter mer än 30 år som medlem har EU på många sätt blivit en självklar del av vardagen i Sverige – ofta utan att man tänker på det.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
samarbete	när flera arbetar tillsammans mot samma mål
avlägsen	långt borta; något som känns främmande
rådgivande	som ger råd; resultatet är inte bindande
folkomröstning	ett val där folket får säga ja eller nej i en fråga
valdeltagande	hur stor del av folket som röstade
fri rörlighet	rätten att resa, bo, studera och arbeta i ett annat EU-land
uppehållstillstånd	ett lov att bo i ett land
registrera sig	anmäla sig, till exempel hos Skatteverket
giltig	som gäller; som man får använda nu
valuta	pengarna som ett land använder, t.ex. krona eller euro
växla	byta pengar från en valuta till en annan
ledamot	en person som är vald att sitta i ett parlament
omdiskuterad	som många har olika åsikter om

Läsförståelsefrågor

1. När blev Sverige medlem i EU?
 1. Den 13 november 1994.
 2. Den 1 januari 1995.
 3. Den 25 mars 2001.
2. Vad innebär den fria rörligheten enligt texten?
 1. Att alla resor inom EU är gratis.
 2. Att man får resa, bo, studera och arbeta i ett annat EU-land utan att söka tillstånd.
 3. Att man aldrig behöver pass någonstans i världen.
3. Vad säger texten om euron och kronan?
 1. Sverige har bytt till euro.
 2. En majoritet röstade nej till euron 2003, och Sverige har kvar kronan.
 3. Sverige har förbjudit euron i hela landet.
4. Vad betyder ordet "rådgivande" i texten om folkomröstningarna?
 1. Att resultatet automatiskt blir lag.
 2. Att omröstningen ger råd, men resultatet är inte bindande.
 3. Att bara politiker fick rösta.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. I dag är 27 länder med i EU.
 2. Man behöver aldrig ha med sig en id-handling när man reser inom Schengen.
 3. EU-kortet är gratis.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Sverige gick med i Schengensamarbetet 2001.
 2. EU-kortet gäller bara i länder som använder euro.
 3. Det senaste EU-valet hölls 2024.
7. Förklara med egna ord vad det betyder att Sverige är med i Schengensamarbetet.
8. Texten skriver att det är "en förenkling att säga att man aldrig behöver pass inom Schengen". Vad menas med det, och varför är det viktigt att veta? Svara med stöd i texten.
9. Varför skriver texten att antalet svenska platser i Europaparlamentet "kan ändras vid framtida val"? Vad vill texten visa med det?
10. Texten säger att EU "ofta utan att man tänker på det" har blivit en del av vardagen. Vad tror du att texten menar med det?

11. Varför kan den fria rörligheten vara särskilt viktig för en person som vill arbeta eller studera i ett annat land? Förklara.
12. Texten konstaterar bara hur det ser ut med euro och krona, utan att säga vad som är bäst. Varför tror du att texten väljer att skriva på det sättet?

Facit

1. 1. Den 1 januari 1995.
2. 1. Att man får resa, bo, studera och arbeta i ett annat EU-land utan att söka tillstånd.
3. 1. En majoritet röstade nej till euron 2003, och Sverige har kvar kronan.
4. 1. Att omröstningen ger råd, men resultatet är inte bindande.
5. 1. ja b) nej (man ska ändå ha med en giltig id-handling, t.ex. pass eller id-kort) c) ja
6. 1. ja b) nej (kortet gäller i andra EU-länder samt Island, Liechtenstein, Norge, Schweiz och Storbritannien) c) ja
7. Exempel på svar: Att man oftast kan resa mellan många europeiska länder utan kontroll vid gränsen, men att man ändå alltid ska ha med sig en giltig id-handling eftersom gränskontroller ibland kan införas.
8. Exempel på svar: Det betyder att man oftast slipper visa pass, men inte alltid. Gränskontroller kan införas tillfälligt och man måste ändå ha en giltig id-handling. Det är viktigt att veta så att man inte reser utan legitimation och blir stoppad.
9. Exempel på svar: Texten vill visa att siffran gäller en viss tid (2026) och kan bli en annan i framtiden. Den är ärlig och försiktig med uppgifter som kan ändras, så att läsaren vet att man bör kontrollera de senaste siffrorna.
10. Exempel på svar: Att fördelarna med EU finns med i vardagen hela tiden – när man reser, jobbar eller handlar – men att de blivit så vanliga att man sällan tänker på dem.
11. Exempel på svar: För att man slipper söka tillstånd först och kan ta ett jobb eller börja studera i ett annat EU-land mycket enklare. Det gör det lättare att flytta dit för arbete eller utbildning.
12. Exempel på svar: För att frågan är politiskt omdiskuterad och olika personer tycker olika. Texten vill vara neutral och bara berätta fakta, inte ta ställning för eller emot euron.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten lämpar sig för samhällsorientering, arbete med rättigheter och enkel källkritik. Tema: Sverige och omvärlden – hur ett internationellt samarbete påverkar den enskildes vardag. Flera frågor (8, 9, 10, 11, 12) kräver inferens och att eleven väger samman olika delar av texten. Lyft gärna hur texten skiljer på verifierade fakta (medlem 1995, 27 länder, nej till euron 2003, Schengen 2001) och uppgifter som kan ändras eller har förbehåll (antal parlamentsplatser, antal medlemsländer, vad EU-kortet faktiskt täcker). Texten håller sig medvetet neutral i den politiskt känsliga euro-frågan och hänvisar till Skatteverket och Försäkringskassan för aktuella regler. Bra utgångspunkt för att jämföra med om elevernas egna hemländer ingår i liknande samarbeten och vad det betyder att resa, jobba eller plugga där.

Diskussionsfrågor

- Finns det ett samarbete mellan länder där du kommer ifrån som liknar EU? Vad heter det och vad gör det?
- Texten beskriver flera saker som EU ger i vardagen: fri rörlighet, resor utan gränskontroll, EU-kortet och rätten att rösta. Vilken av dem tror du skulle betyda mest för dig, och varför?
- Folkomröstningen 1994 var jämn – 52,3 procent ja och 46,8 procent nej. Varför kan det vara viktigt att lyssna på folket innan ett land fattar ett så stort beslut?
- Texten är noga med att skriva “oftast” och att hänvisa till Skatteverket och Försäkringskassan. Varför är det viktigt att en faktatext inte lovar mer än den kan hålla?
- **Skriv (6–8 meningar):** Skriv en kort text om en gång då du reste till ett annat land, eller om ett land i Europa du skulle vilja besöka. Berätta hur resan över gränsen gick eller hur du tror att den skulle gå, och vad du skulle vilja uppleva där.

Källor och faktagranskning

- Regeringen.se – Sveriges väg till EU-medlemskap: <https://www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/regeringens-arbete-pa-eu-niva/sveriges-vag-till-eu-medlemskap/>
- Valmyndigheten – Folkomröstningen om euron 2003: <https://val.se/valresultat/folkomrostningar/euro-2003.html>
- Försäkringskassan – EU-kort och vård utomlands: <https://www.forsakringskassan.se/privatperson/flytta-jobba-studera-eller-fa-vard-utomlands/eu-kort-och-vard-utomlands>
- Europaparlamentet – Europaparlamentet 2024–2029, så många platser har varje land: <https://www.europarl.europa.eu/topics/sv/article/20180126STO94114/europaparlamentet-2024-2029-sa-manga-platser-har-varje-land>

Faktagranskad mot ovanstående källor i juni 2026. Verifierade nyckelfakta: Sverige blev medlem i EU (Europeiska unionen) den 1 januari 1995, samtidigt som Finland och Österrike. Medlemskapet föregicks av en rådgivande folkomröstning den 13 november 1994, där 52,3 procent röstade ja och 46,8 procent nej; valdeltagandet var cirka 83 procent. EU har 27 medlemsländer (siffran avser 2026). I en folkomröstning den 14 september 2003 röstade en majoritet, 55,9 procent, nej till att införa euron, och Sverige har därför kvar sin egen valuta, svenska kronor. Tack vare EU:s fria rörlighet kan medborgare från EU/EES-länder och Schweiz bo, arbeta och studera i Sverige utan arbets- eller uppehållstillstånd; den som stannar längre än tre månader bör registrera sig hos Skatteverket. Med det europeiska sjukförsäkringskortet (EU-kortet) kan man få nödvändig vård vid en tillfällig vistelse i ett annat EU-land samt Island, Liechtenstein, Norge, Schweiz och Storbritannien; kortet är gratis och beställs från Försäkringskassan. Sverige och de övriga nordiska länderna gick med i Schengensamarbetet den 25 mars 2001, vilket gör att man oftast kan resa mellan många europeiska länder utan att visa pass vid gränsen. Sverige väljer ledamöter till Europaparlamentet och har 21 av totalt 720 platser; valet hålls vart femte år (senast 2024). OSÄKERHETER OCH FÖRBEHÅLL som markeras försiktigt i texterna: Folkomröstningarna 1994 och 2003 var rådgivande, inte bindande – texterna framställer dem inte som bindande beslut. Antalet medlemsländer (27) och antalet platser i Europaparlamentet (21 av 720) kan ändras över tid och anges som siffror för 2026; kontrollera mot europarl.europa.eu före publicering. Påståenden om att eurofrågan skulle vara “död” bygger på opinionsanalyser och tas

inte med som fakta – texterna håller sig till folkomröstningsresultatet. Att man "aldrig behöver pass" inom Schengen är en förenkling: gränskontroller kan återinföras tillfälligt och giltig id-handling krävs ändå, därför skrivs "oftast" eller "ofta". Regler för registrering, vård och tillstånd kan skilja sig åt och ändras – texterna hänvisar eleven till Skatteverket och Försäkringskassan för aktuella regler.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-25.